

(ABSOLUTNÍ) DETERMINISMUS = učení o příčinné určenosti všech jevů v přírodě i společnosti nebo o předurčenosti na základě božské vůle; přesvědčení, že lidské jednání je předurčeno, determinováno (vnitřními nebo vnějšími) příčinami a danostmi, **Atom**

aer = vzduch, plyn, **Mil. šk**

agnosticismus = názor, že pravdivost některých tvrzení, zejména těch, která se týkají existence či neexistence jakéhokoliv boha, , se nedá prokázat ani vyvrátit a že totéž platí i pro další, zejména náboženská a metafyzická tvrzení, **Sof**

akrasia = buněčné hlenky, skupina prvoků, **Sokrat**

akúsma = exoterní, tj. veřejné, nauky x **mathéma**, **Pyth**

akúsmatikoi = posluchači x **mathematikoi**, **Pyth**

aletheia = prava, skutečnost, neskrytost, **Sof**

analytika = provedení analýzy, rozboru, **Arist**

anamnésis = rozpomínání se duše na minulé prožitky, **Plat**

ananké = přírodní nutnost, řád, nevyhnutelnost, soud, **Atom**

apeiron = neohraničeno, nekonečno, **Pyth**

aporie = obtížný, sporný nebo neřešitelný problém, bezvýchodnost, sporné otázky, **Elej. šk, Arist**

arché = pralátka, počátek, princip, původ, **Mil. šk**

arithmos = nauka o číslech, **Pyth**

ATHEISMUS = absence víry v existenci Boha, Božstev, **Sof**
Diagorás z Mélu, Prodikos z Keu, Kritiás

ATOMISTÉ = chápou vesmír jako složený z nedělitelných (řecky a-tomos), neměnných a věčných součástek, které se pohybují v prázdnu;
Leukippos, Démokritos, Epikúros, Stoikové, Laplace

aurea mediocritas = zlatá střední cesta, **Arist**

axiom = postulát, tvrzení, základní věta, která se přijímá a bez důkazu se považuje za pravdivou, **Arist**

cognitive science = fylosofie mysli, vztah mysli k tělu, **fil**

Démiúrgos = původně znamenalo jak řemeslníka, tak také umělce – člověka, který veřejně vystupuje a vykonává veřejnou službu, jako například lékař nebo zpěvák. Později znamenalo i výrobce a řemeslníka, ale také správce veřejných záležitostí. V Platónově mýtu je to tvůrce, který ovšem netvoří sám, nýbrž podle daného vzoru, **Plat**

dialektika = umění vést polemiku, zjišťovat pravdu odhalováním rozporů v řeči odpůrce, formální logika, **Sok**

dianoetická x etická = **Arist**

dynamis = síla, moc, potencialita, pohyb, **Arist**

eidola = pohyblivé obrázky, **Atom**

eidolon = objektivní idealismus, duchovní obraz živého nebo mrtvého člověka, **Plat**

eleatismus = zdůrazňování aktivních zásahů do života společnosti, názor či postoj, který zdůrazňuje roli státu při řešení společenských a hospodářských problémů, případně chce rozšířit jeho působnost a pravomoci, **Sof**

etická x dianoetická = **Arist**

ELEJSKÁ ŠKOLA = zabývali se řešením otázek zcela obecně (metafyzika), existuje neproměnlivé jsočno a byli velkými odpůrci Herakleitova "vše plyne", přikládali velký význam logickému ymšlení; Xenofanés z Kolofónu, Parmenidés z Eleje, Melissos ze Samu

epimeleia = pečlivost, péče o zdraví, opatrnost, horlivost, **Plat**

epistemologie = teorie poznání, noetika, gnoseologie, **fil, Elej. šk, Plat**

epithymétikon = chuť, smyslová duše, **Plat**

eudaimoniá = blaženost vznikající z mravného, ctnostného a dobrého jednání, **Arist**

filia = vzájemná závislost x **neikos**, **Předatom**

filosof = milovník moudrosti (sofos = moudrost), **Pyth**

filosofie = láska k moudrosti, **Pyth**

FILOSOFIE KLASICKÉ DOBY = **Sókrates, Malé sokratovské školy, Platón**

fysiké akroasis = přednášky, nauka o fyzice, **Arist**

fysis = tělesná podstata, tělesný stav, **Herak**

gnómon = sluneční hodiny, zařízení určující výšku slunce, Anaximandros z Milétu, **Mil. šk**

gnoseologie = noetika, epistemologie, nauka zabývající se problémy původu cest, hranic poznání, ..., **fil**

HEDONICKÁ (KYRÉNSKÁ) ŠKOLA = **sokratovské školy**

história = zkoumání, **Pyth**

holismus = pojetí celostnosti nabývající nové vývojové kvality, **Mil. šk**

horror vacui = strach z prázdnoty, **Elej. šk**

hylozoismus = starořecký názor o formování látky životním principem, **Mil. šk**

hydor = voda, **Mil. šk**

hýlé = látka, hmota, **Mil. šk**

hylémorfismus = filosofický pojem vysvětlující vztah mezi látkou (z řeč. hýlé) a tvarem (morfé) v daném subjektu - vysvětluje vznik a zánik substancí, **Arist**

kauzalita = vztah mezi dvěma pojmy, příčinná závislost, podmíněnost, **Atom**

kenon = prázdny prostor, **Elej. šk**

klepsychra = existence "hmatného" – "hmotného" vzduchu, **Předatom**
kosmos = řád, pořádek, vojenský šik, **Pyth**
KYNICKÁ ŠKOLA = **sokratovské školy**
KYRÉNSKÁ (HEDONICKÁ) ŠKOLA = **sokratovské školy**
logos = slovo, řeč, myšlenka, řád, důvod, **Pyth, Atom**
Lykeion = fylozofická škola, předkem Lycea, založil v roce 355 př. n. l. Aristoteles, název získalo od blízkého chrámu Apollóna Lykeiského. Také se tomuto typu školy říkalo peripatetická, to podle názvu krytého sloupořadí peripatos, které se nacházelo v místě, kde se žáci učili. Díky svému vědeckému a badatelskému rozsahu, způsobu vyučování, kvalitní knihovně a využití moderních učebních pomůcek se stala tato škola prestižním vědeckým střediskem, **Arist**
makrokosmos = svět jako celek, vesmír x **mikrokosmos**, **Atom**
manosis = udržující stejný tlak x **pyknosis**, **Mil. šk**
mathéma = nauka, esoterní = tajné nauky x **akúsma**, **Pyth**
mathematikoi = zasvěcení učedníkům, studenti x **akúsmatikoi**, **Pyth**
mauetika = umění vést dialog, pův. umění porodní báby (narážka na Sokr matku), **Sokrat**
MEGARSKÁ ŠKOLA = **sokratovské školy**
metafyzika = filosof disciplína, která se zabývá původem, podstatou a účelem jsoucna, a také nejvyšším Jsoucnem – Bohem (přirozená theologie). Metafyzika se klade do protikladu přírodním vědám; nezabývá se přírodními zákony, ale otázkami, které jdou za metodiku a možnosti přírodních věd, **Pyth**
metempsychóza = názor o posmrtném stěhování duší (latinsky reinkarnace), **Pyth**
methexis = účast, podílení se, participace, **Plat**
mikrokosmos = mikrosvět x **makrokosmos**, **Atom**
MÍLÉTSKÁ ŠKOLA = snaha najít pralátku (arché); Thalés, Anaximandrós, Anaximenés
mimésis = nápodoba, starořecký názor na umění jako pouhé napodobování; u živočichů ochranné zbarvení, napodobování neživých i živých předmětů, **Plat**
monismus = vše pochází z jednoho principu (ale četné nekonzistence), **Mil. šk**
monotheismus = jeden Bůh, **Elej. šk**
morfé = tvar, **hylémorfismus**
neikos = svár, spor, nenávisť x **filia**, **Předatom**
noein = chápat, **Elej. šk**
noetika = teorie poznání, epistemologie, gnozeologie, nauka o podmínkách možnosti, nástrojích a hranicích poznání, **fil**
nomoi = zákony, **Plat**
nús = duch, rozum, inteligence, **Předatom, Plat**
ORFISMUS = mystický proud starověkého řeckého náboženství obsahující učení o blaženosti na onom světě, dovolávající se bájného pěvce Orfea, blízké pozdějšímu stoicismu; základ byl ze starořecké mytologie, **Předatom**
organon = (logika) nástroj, prostředek myšlení a bádání, **Arist**
panta rhei = vše plyne, **Herak**
parenklise = odchylna, **Atom**
pneuma = duch, spirit, **Mil. šk**
polis = městský stát jako základní ekonom. a politická jednotka, **Arist**
politheia = Ústava, republika, **Plat**
PŘEDATOMISTÉ = neměnnost podstat, existence pohybu, který je způsoben vnějším pohybem; Empedoklés z Agragantu, Anaxagorás z Klazomen
psyché = duše
pyknosis = degenerativní stav buněčného jádra x **manosis**, **Mil. šk**
PYTHÁGOREJSKÁ ŠKOLA = filosofická esoterní škola, vychází z esoterických úvah o významu čísel; mnoho směrů – theoria, matematika x krize matematiky, arithmos, hudební teorie, muzikoterapie, kosmos, harmonie, psyché, metempsychóza, reinkarnace; pozdější Pyth – Alkmaión z Krotonu, Filoláos z Krotonu, Archytás z Tarentu, Novopythagorejci
ratio = rozum, **Pyth**
reductio ad absurdum = nepřímý důkaz, **Sokrat, Megar šk**
redukcionismus = složitě může být redukováno na jednoduché, mnohé na málo, nebo jen na jedno (jeden princip, ARCHÉ), **Mil. šk**
reinkarnace = řecky metempsychóza, **Pyth**
rizomata = (kořeny) oheň, voda, vzduch, země, **Předatom**
schole = volný čas
SOFISTÉ = učitelé moudrosti a filosofové, obcházeli města a profesionálně vyučovali rétorice, event. vystupovali u soudů; Gorgiás z Leontin, Protágorás z Abdér, Thrasymachos Chalkedonský, Kalliklés
Atheismus - Diagorás z Mélu, Prodikos z Keu, Kritiás
sofos = moudrost → filosof = milovník moudrosti, **Pyth**

SÓKRATÉS = na rozdíl od svých předchůdců = před Sokratiků, kteří pátrali po původu a příčinách světa, se Sókratův zájem se soustředil na záležitosti člověka a společnosti, svou dialektickou metodou položil základy západního kritického myšlení

SOKRATOVSKÉ ŠKOLY =

Megarská škola – název podle města Megara, měla vliv na vývoj antické logiky, členové formulovali mnoho logických paradoxů;

Eukleidés, Diodóros Kronos

Škola kynická – opovrhovali konvencemi běžného života i vymoženostmi civilizace, upřednostňovali skromnost a jednoduchost, snažili se vystačit si s minimem věcí;

Antisthenés z Athén, Dógenés ze Sinópy

Škola kyrénská čili hédonická – učili, že jediným pravým dobrem je rozkoš, což však neznamená pouze absenci bolesti, ale vyloženě příjemný prožitek. Z těchto momentálních rozkoší jsou silnější zvláště fyzické než, pocitové, či vzpomínkové;

Euhémeros, Hégesias

spermata = semena věcí, **Předatom**

spirit = povaha, celkový ráz, **Mil. šk**

STOICISMUS = je filozofický směr, založený oficiálně Zénonem z Kitia počátkem 3. st. př. n. l. Šlo o nejdůležitější a nevlivnější směr helénistické filozofie, hlásilo se k němu velké množství vzdělaných mužů z Řecka i Říma. Období stoicismu trvalo až do roku 529 n. l., kdy císař Justinian I. nechal zavřít všechny pohanské filozofické školy.

Stoicismus vyrostl zvláště z kořenů učení kynického. Stoikové se zabývali aktivním vztahem mezi kosmickým determinismem a lidskou svobodou, za cestu ke svobodě považovali život v souladu s přírodou. Učení stoiků poznamenalo i pozdější filozofii, vliv stoicismu lze nalézt jak u křesťanských otců, tak i v dílech renesančních a novověkých myslitelů, **Herak, Sokrat. šk, Absol. determ**

symposion = setkání za účelem řešit nějaký problém nebo jen výměna názorů, také jeden z Platónových dialogů, **Arist**

theória = nahlížení vnitřním, duševním zrakem x **história, Pyth**

these = předmět zkoumání, **Arist**

thymos = vůle, **Plat**

týchismus = z řeckého týché = náhoda, dění na světě je výsledkem náhodných procesů, **Atom**

vesmír = matematicky uspořádaný celek, ve kterém panuje řád a pořádek, krásný a příjemný prostor pro meditaci, **Pyth**

zóon politikon = člověk společenský, **Arist**

filosofie (philosophía) = "láska k moudrosti" (Pýthagoras)

- studium obecných problémů existence, poznání, pravdy, krásy, spravedlnosti, hodnot, myslí, jazyka,...
- filosofie se odlišuje o jiných způsobů (jako je mystika, mytologie) svým kritickým systematickým přístupem
- obory filosofie
 - metafyzika = charakter bytí a reality (ontologie, kosmologie, ale též mystika, theologie)
 - epistemologie (noetika, gnoseologie) – povaha a rámeček poznání a víry (pravda, ověřování, metodologie)
 - etika, 'morální filosofie', otázky "jak máme správně jednat" (morálka, ctnost)
 - politická filosofie – vláda, vztah individuů a společnosti, státu (právo, dobro, zákony, vlastnictvípráva, povinnosti občanů)
 - estetika krása (umění, zábava, hodnoty)
 - logika způsoby správného uvažování, jak z pravdivých premis získat pravdivé závěry
 - filosofie myslí, vztah myslí k tělu (cognitive science)
 - filosofie jazyka

Časové rozdělení

- Antická filosofie (Řecko 6. st. př.n.l – 6. st. n.l) = *Milétská škola, Pýthagorejci, Herakleitos, Elejská škola, Předatomisté, Atomisté, Sofisté*
- Středověká filosofie (6. st. – 14. st), muslimská, židovská, křesťanská
- Renesanční filosofie (14. st – 17. st)
- Ranná moderní filosofie (17. st. – 19. st)
- Filosofie devatenáctého st.
- Soudobá filosofie

východní x západní filosofie

- dle Hegela: "Filosofie" – nálepka jen pro západní filosofii
- rozdílná povaha východní filosofie (propojenost s mytologií, náboženský charakter) – zdaleka ne vše
- není jedna filosofie, ale různé filosofie (filosofové, školy, směry ...)
- Východní filosofie
 - Perská filosofie (např. Zoroastrismus)
 - Indická (Buddhismus, Hinduismus)
 - Čínská (Taoismus, Konfucionismus ...)
 - Korejská, Japonská, ... Africká

Časové dělení antické filosofie

- pre-Socratické období (předsokratici)
- Klasická filosofie (Sokrates, Platon, Aristotelés)
- Hellenistická filosofie (post-Aristoteléská)
- Křesťanská a novoplatonská

Mytologický základ filosofie

- Mýtus – filosofie – věda (August Comte) + aplikovaná věda, technika
- Role mýtu
 - Zábava
 - Formování a posilování skupinového sebeuvědomění. Formování národa (etnika).
 - Formování a upevňování morálního a sociálního řádu (archetypy: bohové, hrdinové, modelové situace) (Carl Gustav Jung)
 - Základ náboženství.
 - Z hlediska epistemologie: Nad naším světem je (neviditelný, metafyzický) svět, který řídí náš viditelný (fyzický) svět.
- Mýty ve starověkém Řecku
 - Homér (9 stol. př. n. l.) - homerská mytologie (bez morálního řádu, bozi si zahrávají s lidskými osudy)
 - Hesiodos (8 stol. př. n. l.): koncept morálního řádu daný Diem (pouze) lidským bytostem
 - Orfismus – tajné náboženství (Pythagorova sekta – škola, Empedokles ...)
- Pravda mýtu
 - Paridův soud = Paris měl rozhodnout, která ze tří žen je nejkrásnější – Héra, Athéna, Afrodita; zvolil Afroditu a ta mu za to slíbila nejkrásnější ženu – Helenu = Trojská válka
 - Mytologické pojmání pravdy a doslovná pravda (umění, literatura, divadlo, film, fotografie...)
- Pravda vědy
- Pravda filosofie
- Druhá větev poznání
 - „Metafyzika“, okultismus
 - Moderní formy – „psychical research“ (parapsychologie)

Předsókratovská filosofie

Objektivní podmínky vzniku filosofie

1. SCHOLE (volný čas)
2. Rozvinutý jazyk - abstraktní pojmy
3. Naivita homérské mytologie – náboženství (anthropomorfismus)
4. Výměna myšlenek a kulturních vlivů (spojení s jinými civilizacemi...)
5. Materiální podmínky (ale četné výjimky: kynikové, východní mudrci ...)
6. Mírné klima
7. Svoboda (ale: filosofové i mezi otroky)

MÍLÉTSKÁ ŠKOLA

Thalés z Milétu (asi 625 - 545 př. n. l.) „první filosof“ politik, astronom, geometr...(Thaletova věta, Thalétova kružnice, dálkoměr, dělení nebeské sféry ...)

- Plochá Země plovoucí na vodě (oceánu)
- Zatmění slunce 28. května 585 př. n. l.

Hledání ARCHÉ (PRINCIPIUM)

- Voda (HYDOR) – proč právě voda?
- Magnet – duše (PSÝCHÉ) jako další princip, princip pohybu (i bozi)
- (Vodík jako základ viditelné (4% !) hmoty)

Dědictví miléťanů

- Monismus – vše pochází z jednoho principu (ale četné nekonzistence)
- Redukcionismus – složité může být redukováno na jednoduché, mnohé na málo, nebo jen na jedno (jeden princip, ARCHÉ)
- Veškerý racionální přístup a veškerá věda jsou založeny na redukci (vnitřní a vnější redukcionismus)
- Základní rozdíl oproti myšlení Východu – HOLISMUS
- HÝLOZOISMUS (paradox hylozoismu, moderní věda – „hylonekrismus“)

Anaximandros z Milétu (asi 610 – 546 př. n. l.)

- Kvadrant, GNÓMÓN (sluneční hodiny), nebeský glóbus, mapa světa

ARCHÉ – APEIRON (neohraničeno, nekonečno ...)

- Věci povstávají z APEIRA procesem separace
- Morální řád založen na fyzickém (na rozdíl od Hésioda)

- APEIRON = HÝLÉ (látka, hmota)?, ale božský původ APEIRA
- Anaximandrova „evoluční teorie“: *LIDÉ POCHÁZEJÍ Z JINÝCH TVORŮ, PROTOŽE JINÁ ZVÍŘATA RYCHLE DOSPÍVAJÍ A SAMA SE KRMÍ, ALE ČLOVĚK VYŽADUJE DLOUHÉ OBDOBÍ, KDY JE KRMEN; PROTO BY NEMOHL SÁM PŘEŽÍT*
- ... *ZEMĚ SE VZNÁŠÍ VE VZDUCHU NIČÍM NEDRŽENA, A STOJÍ, KDE JE, PROTOŽE JE ODE VŠEHO PODOBNĚ VZDÁLENA*
- Existence protinožců

Anaximenés (asi 585 – 528 př. n. l.)

ARCHÉ – AER APEIROS

- AER (vzduch, plyn) – PNEUMA (SPIRIT, duch)
- Vše dýchá (později převzali stoikové)
- Věci vznikají změnou koncentrace vzduchu. (MANOSIS a PYKNOSIS)
- Přeměna kvantity v kvalitu.
- Plochá Země plave (vznáší se) ve vzduchu (stejně tak plochý Měsíc)

PÝTHAGORÁS A JEHO ŠKOLA

Pýthagorás ze Samu (asi 572 - 494 př. n. l.), filosof a divotvůrce

- Pýthagorova škola, esoterické a exoterické učení
- THEORIÁ, MATHEMATIKA, ARITHMOS a LOGOS (ratio)
- Pýthagorova věta a krize matematiky
- KOSMOS a řád, VESMÍR
- HARMONIE
- PSYCHÉ, METEMPSYCHÓZA a otázka osobní identity
- Další problémy REINKARNACE (víra ve spravedlnost, vegetariánství, dědičný hřích, psychoterapie)
- HARMONIE a muzika, hudba sfér (jsme na ni zvyklí), MUSIKOTERAPIE

Dědictví pýthagoreismu:

- Matematika – ARITHMOLOGIE - numerologie (Kepler – Kosmografické mystérium)
- Fyzika a numerologické spekulace

Pozdější pýthagorejci

Alkmaión z Krotónu (5 stol. př. n. l.)

- Uzavřený čas – Velký rok, kalpa a stáří Země
- Pitva (duté nervy)

Filoláos z Krotónu (konec 5 stol. př. n. l.)

- Termín KOSMOS, ne-geocentrický systém (10 planet, Anti-země), centrální oheň vesmíru (jádro Galaxie)

Archytás z Tarentu (cca 400 – 365 př. n. l.)

- Studium akustiky (zvuk pohybujících se těles, píš'aly)
- Mechanická holubice

NOVOPÝTHAGOREISMUS (od 1. stol. př. n. l. do 5. stol. n. l.) – nové myšlenky zabalené do obalu starodávneho učení

HÉRAKLEITOS Z EFESU (asi 535 - 475 př. n. l.)

Efes, azyl v Artemidině chrámu – důvod neznámý

největší inspirací z Hérakleitova učení je učení o změně jako podstatném rysu vesmíru („Nevstoupíš dvakrát do téže řeky“), učení o logu, nejčastěji vykládaném jako rozum řídící svět, a přesvědčení o významu, jednotě a síle protikladů („Cesta nahoru-dolů, jedna a táž“, „Nemoc činí zdraví příjemným a dobrým, hlad nasycení, námaha odpočinek.“)

- Nečekáte-li neočekávané, nenaleznete ho...
- *OČI JSOU SPOLEHLIVĚJŠÍMI SVĚDKY NEŽ UŠI.*
- *PRO BOHA JSOU VŠECHNY VĚCI DOBRÉ A SPRAVEDLIVÉ, ALE LIDÉ POVAŽUJÍ NĚKTERÉ VĚCI ZA ŠPATNÉ, JINÉ ZA DOBRÉ.*
- Není dobré, když lidé získají vše, co chtějí.
- Špatnými svědky jsou lidem oči a uši, když mají barbarské duše.
- Příroda (podstata, FYSIS) se ráda skrývá
- Nelze dvakrát vstoupit do téže řeky, ani se dvakrát dotknout smrtelné bytosti v témže stavu, neboť ta se hbitou a rychlou proměnou rozptyluje a znovu shromažďuje.

- Pro bdícího je svět jeden a společný, ale každý spící se obrací k vlastnímu. (B 89)
- Veliká učenost neučí rozumnosti, neboť by byla naučila Hésioda a Pýthagoru, jakož i Xenofana a Hekataia. Neboť moudrost spočívá v jedné rozumné myšlence, jež vše řídí.
- Mýlí se lidé při poznávání zjevných věcí, podobně jako Homér, který byl pokládán za nejmoudřejšího z Řeků. Zmýlili ho totiž děti hubicí vši, když řekli: „To, co vidíme a dokážeme uchopit, toho se zbavujeme. Avšak to, co nevidíme a nedokážeme uchopit, to sebou neseme.“ (B 56)
- Světový řád – kosmos, stejný pro všechny, nestvořil žádný z bohů ani lidí – ale vždy byl, je a bude – stále živý oheň, který se zažehává podle míry a uhasíná podle míry. (B 30)
- Mýlil se Homér, když říkal: „Kéž mezi bohy a kéž mezi lidmi by zanikly sváry!“ Nevěděl, že se modlil za zkázu světa, kdyby modlitba tato byla vyslyšena, všechny věci by pominuly...
- Boj je otcem i králem všeho, jedny činí bohy, druhé lidmi, jedny dělá otroky, druhé svobodnými.
- Pokračování a analogie – Kratylos, stoicismus

ELEJSKÁ ŠKOLA

Xenofanés z Kolofónu (asi 570 - 475 př. n. l.)

- Jeden Bůh – „metafyzická theologie“, monotheismus, atheismus, pantheismus ...

Parmenidés z Eleje (asi 540 až 470 př. n. l.)

- existence jak bytí, tak i nebytí („rozštěpená pravda“).
- cesta nebytí, avšak poznáváme a chápeme jen to, co je.
- Chápat (NOEIN) a být je totéž!
- „Bytí jest a nebytí není“.

Melissos ze Samu (5. stol. př. n. l.)

- Není nic prázdného, neboť bytí prázdného prostoru (KENON) je bytím ničeho a bytí ničeho je nebytím.

Zénón Elejský (asi 489 př. n. l.)

- Důkaz sporem - Zénónovy argumenty proti mnohosti a pohybu.
- APORIE - Bisekce úsečky, Letící šíp, Achilleus a želva, $1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{2^n} = 2$
- Koncepce nekonečna. Kontinuum. Klasická (Cantorova) teorie množin a alternativní (Vopěnkova) teorie množin.
- Neexistence nebytí a epistemologie, Polyfémus, negativní pojmy, nekonečno
- Paradox vakua a jeho řešení
- Descartes, „logický důkaz neexistence vakua“ podpořil ještě „horror vacui“.

PŘEDATOMISTÉ

Empedoklés z Agragantu (490 - 430 př. n. l.)

- Divotvůrce, náboženství orfického typu, podsvětí.
- Dva principy síly: FILIA a NEIKOS
- RIZOMATA (kořeny) – oheň, vzduch, země, voda
- Míchání jako princip vzniku a zániku věcí.
- KLEPSHYDRA – existence „hmotného“ – „hmatného“ vzduchu (experiment)

Anaxagorás z Klazomen (asi 500 - 428 př. n. l.)

- Přinesl filosofii do Athén.
- Slunce – ohromný kámen větší než Peloponés (meteorit)
- SPERMATA - semena věcí
- NÚS – „rozum“, inteligence; *VE VŠEM JE ČÁST VŠEHO OSTATNÍHO, V NĚČEM JE I NÚS.*
- *„VŠE BYLO POHROMADĚ, PAK PŘIŠEL NÚS A USPOŘÁDAL TO.“*
- Kritika Anaxagora:
 - Platón ve Faidu: Tu jsem se, příteli, rázem rozloučil s nadějí, když při pokračování čtení knihy vidím, že ten muž k ničemu nepoužívá rozumu, ani mu nepřičítá žádné příčiny směřující k pořádku věcí, ale za příčiny uvádí plyny, étery a vody a ještě mnoho jiných divných věcí. ... A zdálo se mi, že se to s ním má zcela podobně, jako kdyby napřed někdo řekl, že cokoli **Sókratés** koná, koná všechno z rozumu, a potom, když by se pokusil jmenovat příčiny jednotlivých svých úkonů, by řekl, nejprve že já zde nyní sedím z té příčiny, že se mé tělo skládá z kostí a svalů.
 - **Aristotelés** v Metafyzice: Anaxagorás, aby vysvětlil vznik světa, používal rozum (nús) jen jako boha na stroji, jež přitáhne, kdykoli je v nesnázi, proč je něco nutné. Ve všem ostatním příčinu toho, co se děje, hledá spíše v něčem jiném než v rozumu (nús).

ATOMISTÉ

Hlavní myšlenky atomistů: vakuum, atomy, ANANKÉ

- Rozdíl mezi starověkými a moderními atomy
- „geometrický atomismus“
- Plodnost a současná krize atomismu
- Řád nutnosti ANANKÉ
- Důsledky ANANKÉ
 - Neexistence svobody („svobodné vůle“)
 - Neexistence zodpovědnosti
 - Fatalismus
- *VŠE SE DĚJE DÍKY OSUDU V TOM SMYSLU, ŽE OSUD PŮSOBÍ SILOU NUTNOSTI (ANANKÉ)*
 - Neexistence náhody (proti TYCHISMU)
- *NĚKTERÝM SE ZDÁ, ŽE NÁHODA JEST SICĚ PŘÍČINOU, ALE NEZJEVNOU LIDSKÉMU MYŠLENÍ, JAKO BY BYLA NĚČÍM BOŽSKÝM A VE VYŠŠÍM STUPNI NADLIDSKÝM.*

Leukippos (asi 500 - 440 př. n. l.)

- Postuloval existenci prázdna (vakua)
- *NIC SE NEDĚJE SAMO OD SEBE, ALE VŽDY Z NĚJAKÉHO DŮVODU (LOGOS) A Z NUTNOSTI (ANANKÉ).*
- Princip kauzality (?)

Démokritos (460-370 př. n. l.)

- MAKROKOSMOS a MIKROKOSMOS
- Démokritovo etické učení, psychologie - Lidem se sluší více dbát o duši než o tělo, neboť dokonalost duše napravuje špatnosti těla, ale síla těla bez rozumu nikterak nezlepší duši.
- Otevřeš-li své nitro, nalezneš, jak říká Démokritos, jakousi pestrou, vášněmi přeplněnou zásobárnu a pokladnici špatností
- Teorie poznání, pohyblivé obrázky (EIDOLA)
- My ve skutečnosti nechápeme nic přesného, nýbrž to, co se mění podle stavu našeho těla a podle vnikajících a v cestu se stavějících atomů ...

Leukippos a Démokritos učí, že svět má podobu koule ...

Leukippos, Démokritos a Epikúros učí, že svět ani nemá duši, ani není řízen prozřetelností, nýbrž se skládá z atomů a je řízen jakousi nerozumnou přírodou (fysis a logos)...

(ABSOLUTNÍ) DETERMINISMUS

Epikúros – PARENKLISE, Marx, kvantová mechanika

- Jsme svobodní, protože můžeme dělat všechno, co chceme, jsme však také determinovaní, protože musíme chtít to, co chceme

Stoikové

- Kdyby existoval nějaký smrtelník, který by prohlédl spojení všech příčin, nemohl by se vskutku v ničem klamat. Kdo totiž chápe příčiny věcí budoucích, ten nutně chápe také vše, co bude. ... Běh času je jako odvíjení provazu: nepřináší nic nového.

Laplace

- kdyby existovala nekonečná inteligence a kdyby měla k dispozici všechny informace, minulost i budoucnost by pro ni existovala stejně reálně jako současnost.
- Další historie paradoxu
- Dva významy „determina“ (pasivní a aktivní)
 - Epikúros – PARENKLISE
 - Stoikové – nikoli svoboda, ale spontaneita, dobrovolnost, jeden LOGOS (taktéž Boethius)
- Moderní historie – kvantová mechanika (Kodaňská interpretace) a TYCHISMUS
- Atomismus a materialismus
- ... ačkoli Platón vzpomínal všech starých filosofů, nikde nepřipomíná Démokrita, ani tam, kdy by mu měl co namítnout, zřejmě proto, že věděl, že by musil zápasit s nejlepším z filosofů.

SOFISTÉ

- Učitelé moudrosti

Gorgiás z Leontin (483 - 378 př. n. l.)

- NIC NEEEXISTUJE;

- I KDYBY NĚCO EXISTOVALO, NELZE TO POZNAT;
- I KDYBY NĚCO EXISTOVALO A ŠLO TO POZNAT, NEŠLO BY TO SDĚLIT.
- Agnosticismus nebo parodie na eleatismus?
- Rétorika
- Je třeba vážnost odpůrců ničit smíchem a jejich smích vážností.

Protágorás z Abdér (480 - 411 př. n. l.)

- "Pravda" (ALETHEIA), "O bozích" (PERI THEON)
- Co se týká bohů, nemohu o nich vědět, ani že jsou, ani že nejsou, ani jakou mají podobu. Neboť mnoho věcí to brání vědět i nezjevnost bohů, i krátký život člověka.
- Měřítkem všeho je člověk - věci jsoucích, že (jak) jsou, nejsoucích, že (jak) nejsou.
- Prótagorás první **rozdělil řeč ve čtyři druhy**: prosbu, otázku, odpověď a nařízení a nazval je kořeny řečí. ... Prótagorás lišil rody jmen: jména mužská, ženská a věcná .

Thrasymachos Chalkedonský

- Tvrdím, že spravedlivé není nic jiného než prospěch silnějšího

Kalliklés

- Moc je právo, rovnost mezi lidmi je podle Kallikla nepřírozený stav. „*Nezkažená příroda*“ *jasně ukazuje, že přírodou nadaný jedinec pošlape všechny nepřírozené zákony potom: ...povstane z otroků a učiní se naším pánem, tu jako plamen vyšlehne právo přírody.*

SOFISTÉ - ATHEISMUS

Diagorás z Mélu (druhá polovina 5. století) se stal ateistou tehdy, když jeden z jeho odpůrců porušil přísahu a zůstal nepotrestaný. Víra v existenci bohů trestajících nespravedlnost je v rozporu s každodenní zkušeností.

Prodikos z Keu - za vírou v bohy tedy stojí lidská vděčnost.

Kritiás - náboženství chápal jako chytrý vynález vládnoucích, jehož účelem je motivovat lidi k věrnosti zákonům.

FILOSOFIE KLASICKÉ DOBY

SÓKRATÉS (470 až 399 př. n. l.)

- Sókratův život a smrt
- Lepší než žít špatně je nežít vůbec.
- Sókratovo filosofování, maiuetika
- Dialektika
- Sókratovský morální paradox - „kdo činí věci ošklivé a zlé, činí tak neúmyslně“
- Aristotelés – AKRASIA
- Sókratés svým tvrzením, že ctnost je vědění, vlastně popíral nerozumnou složku duše, zároveň tím popíral i vášeň a charakter...

MALÉ SÓKRATOVSKÉ ŠKOLY

Megarská škola, Kynická škola, Kyrénská škola

Megarská škola

Eukleidés (asi 430 až 360 př. n. l.)

- Ebulidův (Epimenidův) paradox: "Jeden Kréťan tvrdí, že všichni Kréťané lžou. Lže tedy také?"
- Reductio ad absurdum = nepřímý důkaz

Diodóros Kronos (asi 350 až 307 př. n. l.)

Možné je pouze to, co je nebo bude skutečné, co je neskutečné je i nemožné.

Škola kynická

Antisthenés z Athén (asi 455 až 360 př. n. l.)

- RADĚJI BYCH BYL ŠÍLENÝ, NEŽ ABYCH POCIŤOVAL LIBOST.
- AFRODITU BYCH NEJRADĚJI ZASTŘELIL, KDYBYCH JI MOHL CHYTIT, PROTOŽE ZNIČILA TOLIK KRÁSNÝCH A VZNEŠENÝCH ŽEN.
- KONĚ VIDÍM, KOŇOVITOST VŠAK NEVIDÍM.
- ŠVEC CHÁPE FILOSOFII LÉPE NEŽ KRÁL.

Diógenés ze Sinópy

(asi 403 až 323 př. n. l.)

„POLITIKON NOMISMA“ = Ustavičně říkal, že do života je třeba mít připravený buď rozum, nebo provaz.

Škola kyrénská čili hédonická

ROZKOŠE TĚLESNÉ POKLÁDALI ZA MNOHEM LEPŠÍ NEŽ ROZKOŠE DUŠEVNÍ A BOLESTI TĚLESNÉ ZA HORŠÍ DUŠEVNÍCH

Euhéméros (asi 340 až 260 př. n. l.)

představa bohů zbožštěním význačných dříve žijících lidí, euhemérismus

Hégesiás (okolo 300 př. n. l.)

ROZKOŠ JE SICE ZE VŠEHO OPRAVDU NEJŽÁDOUCNĚJŠÍ, AVŠAK PROTOŽE JE NAMNOZE NEDOSAŽITELNÁ, KDEŽTO BOLEST NA NÁS DOLÉHÁ V TISÍCERÉ PODOBĚ, NEJLÉPE UDĚLÁ, KDO SE OBĚSÍ.

PLATÓN A PLATÓNISMUS

Platón (427 - 347 př. n. l.)

- Aristokles (pův. jméno?), mládí - výpravy na Sicílii, v Athénách založení Akademie (387 př. n. l.) - NEVSTUPEJ NIKDO NEZNALÝ UVAŽOVÁNÍ NA GEOMETRICKÝ ZPŮSOB byla pak vzorem evropským univerzitám a vědeckým institucím
- 529 n. l. Justinianův edikt – zrušil Akademii
- žák Sokrata
- Platónovo dílo - 35 dialogů, listy ..., forma dialogů se Sókratem – hlavní postava, svérázné mýty ...
 - dialogy sókratické
 - dialogy zralého období
 - pozdní dialogy
- Erós jako hybný duch filosofování (pedagogická homosexualita)
- Dialektika jako metoda filosofování
- **Platónova nauka o idejích**
Idea, forma, EIDOLON. Objektivní idealismus
 - příčina, zdroj bytí konkrétních věcí, vlastností a vztahů
 - vzor věcí, podle kterého Platónův bůh DÉMIÚRGOS vytvářel svět
 - cíl, ke kterému spěje vše existující
 - prostředku, kterým poznáváme jednotliviny i obecniny, jakéhosi „epistemologického nástroje“Svět idejí, duše, ANAMNÉSIS, idea a myšlenka METHESIS, ideje a geometrie (analogie s úsečnou)
- **Estetika a umění** - MIMÉISIS MIMÉISIS, navrhuje nevhodná umělecká díla zakázat, morálka, náboženství
- **Duše a nesmrtelnost** - lidská duše je podle Platóna principem žití těla. Je nemateriální, byla před narozením a bude existovat i po tělesné smrti.
- **Trojdielnost duše** - v pozdních dialozích (Ústava) dělí duši na tři části:
 - (1) rozum (NÚS)
 - (2) vůli (THYMOS)
 - (3) duši smyslovou, chuť (EPITHYMÉTIKON).
- Ve Faedru přirovnává duši ke spřežení koní (psychoanalýza), EPIMELEIA
- **Platónovo učení o státu** - společnost jako velký organismus
- POLITHEIA (Ústava, Republika) - NEJLEPŠÍ S NEJLEPŠÍMI, NEJHORŠÍ S NEJHORŠÍMI, A ABY TI POSLEDNÍ NEPROTESTOVALI, UCHÝLÍME SE K LOSOVÁNÍ TAK, ŽE ZA KAŽDÉ NEPŘÍJEMNÉ SPOJENÍ BUDE MOCI POUZE LOS. OPAKUJI, ŽE I LŽI JSOU DOVOLENY, POKUD JICH BUDE POUŽITO ZA ŠLECHETNÝM ÚČELEM.
- NOMOI (Zákony) - NEBOŤ V KTERÉKOLI OBCI JE ZÁKON OVLÁDÁN A NEMÁ SVRCHOVANOU MOC, PRO TAKOVOU OBEC VIDÍM PŘIPRAVENOU ZKÁZU; AVŠAK V KTERÉ JE PÁNEM VLÁDNOUCÍCH A VLÁDNOUCÍ JSOU OTROKY ZÁKONA, TAM SPATŘUJI ZDAR I VŠECHNA DOBRA, KTERÁ BOHOVÉ DALI OBCÍM.
Role náboženství, distribuční spravedlnost.
- **Stavba fyzického světa** - Dialog Tímáios
 - Uspořádání světa poukazuje na DÉMIURGA (ID)
 - pět živlů a pět platónských těles = pravidelný konvexní mnohostěn – 4stěn (oeň), krychle (země), 8stěn (vzduch), 12stěn (vesmír), 20stěn (voda)
 - Geofyzikální poznatky
 - Precese zemské osy = krouživý pohyb podle zemské osy
 - platónský rok = doba, za kterou nebeský pól vykoná v důsledku precese uzavřený okruh kolem pólu ekliptiky

- **Mýtus o Atlantidě** – ostrov Théra, výbuch
- **Alegorie o jeskyni** – paradox stínového divadla, redukce na diváctví, kvantová mechanika, Lazarův syndrom (ketamin), vlastnictví pravdy, nejednoznačnost, imunizace teorií a vědeckost
NEJSME POSTAVY SNOVÉHO DIVADLA TOHOTO SVĚTA, ALE TĚMI, KOMU SE TO VŠE ZDÁ

Platón, Sofisté 246 a - c

PLATÓNSKÁ FILOSOFIE JE, HLEDĚNO ZVLÁŠTĚ OD MODERNÍHO ZPŮSOBU RYZE VĚDECKÉHO, KTERÝ SE DRŽÍ KONSTATOVANÉHO, PEVNĚ HMATATELNÉHO, NEVÝSLOVNĚ PARADOXNÍ. PRO „ZDRAVÝ ROZUM“ JE PLATÓNSKÁ FILOSOFIE VELIKÉ POHORŠENÍ. NEBOŤ ZDE JE FILOSOFIE, KTERÁ PRO SVOJE CENTRÁLNÍ DOGMA NEMÁ PRAŽÁDNOU KONSTATUJÍCÍ A HMATATELNOU ZÁRUKU. OD ŽÁDNÉ ZKUŠENOSTI NEVYCHÁZÍ A V ŽÁDNÉM „POZITIVNÍM“ VĚDĚNÍ SE NEUSIDLUJE ANI OD NĚHO NEOČEKÁVÁ SVOU LEGITIMACI. ... A PŘECE TATO FILOSOFIE PŘI KAŽDÉ PŘÍLEŽITOSTI OŽIVÁ, JAKO BY JI NEBYLO LZE ZABÍT. KDESI V JEJÍM SRDCI JE Tedy MOHUTNÁ ŽIVOTNÍ SÍLA FILOSOFICKÁ.

Patočka, Platon, str. 16, 17

Platónismus a filosofie matematiky

(SOUDILI PRŮ)...ŽE PŘEDMĚTY (MATEMATICKÉHO UVAŽOVÁNÍ) EXISTUJÍ V JAKÉMSI VELKÉM KRÁMĚ, NEZÁVISLE NA VŠÍ LIDSKOSTI ČI JAKÉMKOLI BOŽSTVÍ, KTERÉ BY MOHLO O NICH MLUVIT NEBO NA NĚ MYSLIT; ŽE MŮŽEME V TOMTO KRÁMĚ PROVÁDĚT SVŮJ VÝBĚR, OVŠEM ŽE NEMÁME DOST CHUTI ANI DOST PENĚZ, ABYCHOM VŠE KOUPILI; ALE INVENTÁŘ KRÁMU ŽE NEZÁVISÍ NA MAJETKOVÝCH POMĚRECH KUPCŮ

H. Poincaré, Science et Méthode

ARISTOTELÉS A ARISTOTELISMUS

Aristotelés (384 až 322 př. n. l.)

- nejvýznamnější Platónův žák
- rozsáhlé encyklopedické dílo položilo základy mnoha věd
- vychovatel Alexandra Velikého (otec Arist byl lékařem otce Alex Velikého)
- položil základy soustavné filosofii jako snahy "porozumět tomu, co jest", ale také různých věd – anatomie, astronomie, biologie, fyzika, ekonomie, geografie, logika, meteorologie, politologie, ...
- Stageira - odchod do Athén – Platónova Akadéemie - odchod do Assu – Pella - Alexandrovo tažení - zpět v Athénách – LYKEION (předchůdce Lycea) – Kallisthenés (historik) – smrt Alexandra Velikého = proces a obvinění z rouhání bohům – obviněn - útěk na Euboii.
- působení v LYKEIU, SYMPOSION.

Rozsah Aristotelova díla: 400 knih s téměř půl miliónem řádků. Známe 143 titulů, zachovalo se 47 knih

- **1. spisy analytické, logické:** Kategorie, O vyjadřování, První a druhé analytiky, Topiky, O sofistických důkazech.
- **2. spisy filosofické v užším smyslu:** Metafyzika.
- **3. spisy přírodovědné:** Fyzika, O nebi, O vzniku a zániku, O zkoumání živočichů, O částech živočichů, O vzniku živočichů, Malé přírodovědné (zkoumání), O duši.
- **4. spisy praktické filosofie (společenskovedné) a filosofie umění (POIETICKÉ):** Etika Níkomachova, Etika Eudémova, Velká etika, Politika, Rétorika, Poetika. (Ústava athénská)

Struktura Aristotelových pojednání

- V úvodu se nejdříve stanoví předmět zkoumání (THESE) a poukáže se na sporné otázky (APORIE).
- Následuje historické východisko: názory předchůdců. (Díky tomu se jich mnoho dochovalo.)
- Tyto názory podrobuje kritické analýze.
- Poté přistupuje k vlastnímu řešení problému.
- Spisy analytické čili logické - šest spisů, ANALYTIKA, ORGANON, pojem, definice, soud, úsudek a důkaz AXIOM, kategorie, sylogistika
- Metafyzika - nauka o příčinách, hylémorfismus
- Fyzika – FYSIKÉ AKROASIS – nauka, přednášky o fyzice, o příčinách: 4 typy = látková, tvarová, účinná, účelová; teleologie a její problémy
- Síla a DYNAMIS

Duše

- vegetativní (tj. vyživovací a rozmnožovací). Je přítomna ve všem živém: v rostlinách, živočiších i v lidech. Je příčinou vývoje a rozmnožování.
- vnímavá (pocit'ovací, senzitivní) je přítomna v živočiších a v člověku. Způsobuje vnímání a žádostivost.
- rozumová (myslící) je pouze v lidských bytostech.

- Aristotelés a ženy (O vzniku zvířat, 11. století v Toledu)
- ... žena je deformovaný muž ...

ČERNOŠI SI PŘEDSTAVUJÍ BOHA ČERNOCHA, KRÁVY SI PŘEDSTAVUJÍ BOHA JAKO VELKÉHO VOLA A FILOSOFA, JAK VIDNO, JAKO NEJVĚTŠÍHO FILOSOFA!

Egon Bondy

Kolem kulaté Země se otáčejí sféry, které nesou Měsíc, Slunce, planety a hvězdy.

- PLATÓN navrhoval popsat anomálie v planetárním pohybu skládáním rovnoměrných otáčivých pohybů.
- EUDOXOS - hypotéza o soustředných sférách, rovnoměrně se otáčejících kolem os, které jsou vzájemně skloněny. (Pohyb Měsíce je např. složen z pohybů tří sfér. Kallipos přidal k těmto třem sférám dvě další, takže k objasnění pohybu Měsíce se muselo vycházet z pohybu pěti sfér.)
- ARISTOTELÉS přisoudil sférám tělesnou existenci, křišťálové sféry pohybuje 55 hybatelů. (Jména planet od příslušných hybatelů.)
- Nebeská tělesa, tvořená éterem, jsou na sférách připevněna. (Model zdokonalili Eratosthenés a Hipparchos, matematicky ho zpracoval Klaudios Ptolemaios.)

Aristotelovo pojetí člověka a etika

Člověk – živočich, nejvyšší dobro blaženost (EUDAIMONIA)

Cílem - rozvinutí schopností, dvě cesty:

- cestu etickou, která spočívá ve vládě rozumu nad pudy
- cestu dianoetickou, která spočívá ve zdokonalování samotného rozumu.

Etika Níkomachova – spis "praktické filosofie"

Morálka je pro duši totéž, co zdraví pro tělo.

- Vegetativní části duše se etika netýká, (stará se jen o výživu a rozmnožování)
- Senzitivní části duše (odvaha, cit pro míru a štedrost)
- Rozumová složka duše (rozumnost a moudrost)
- AUREA MEDIOCRITAS (= zlatá střední cesta), ZÓON POLITIKON (= člověk společenský)

ekonomika jako věda

PROTO VŠECHNO MUSÍ MÍT SVOU CENU, TAK BUDE VŽDY MOŽNÁ VÝMĚNA, A KDYŽ BUDE MOŽNÁ VÝMĚNA, BUDE MOŽNÉ I SPOLEČENSTVÍ. PENÍZE TEDY JAKO MÍRA, JEŽTO URČILY VĚCI SPOLU MĚŘITELNÝMI, JE VYROVŇAVAJÍ, NEBOŤ KDYBY NEBYLO VÝMĚNY, NEBYLO BY SPOLEČENSTVÍ. VĚCI TOLIK SE RŮZNÍČÍ NEMOHOU SE VE SKUTEČNOSTI STÁTÍ SPOLU MĚŘITELNÝMI, ALE PRO POTŘEBU JEST TO DOSTI MOŽNO. JEST TEDY ZAPOTŘEBÍ JEDNÉ MÍRY PODLE USTANOVENÍ, PROČEŠ SE TO NAZÝVÁ NOMISMA, CO PODLE USTANOVENÍ PLATÍ. PENÍZE ZAJISTÉ ČINÍ VŠECHNY VĚCI SPOLU MĚŘITELNÝMI, VŠE SE TOTIŽ MĚŘÍ PENĚZI.

Etika Níkomachova, V 8, 15 – 23

- *NEBOŤ PENÍZE BYLY VYNALEZENY, ABY SLOUŽILY VE SMĚNĚ, NE ABY SE MNOŽILY ÚROKEM...*
- *...ZDÁ SE TEDY, ŽE PODSTATA ŽIVOTA JEST V POCIŤOVÁNÍ NEBO MYŠLENÍ.*
- forma vlády má odpovídat konkrétní potřebě národa a doby
- **vize ideálního státu**, do 100 000 obyvatel, aby se všichni znali (POLIS). Avšak v té době POLIS už anachronismem.

JE ZŘEJMÉ, ŽE NĚKTEŘÍ LIDÉ JSOU OD PŘÍRODY VOLNÍ A JINÍ JSOU OTROKY. PRO TY DRUHÉ JE OTROCTVÍ VHODNÉ A SPRÁVNÉ.

- Poetika, první kniha, která se věnuje epickému a tragickému básnictví, druhá o komedii ztracena
- Aristotelés si obzvlášť cenil básnictví: *POESIE JE FILOSOFIČTĚJŠÍ A VZNEŠENĚJŠÍ NEŽ HISTORIE, PROTOŽE VEDE K VYJÁDRĚNÍ VŠEOBECNÉHO, KDEŽTO HISTORIE JEN ZVLÁŠTNÍHO.*

Alexandros z Afrodiasidy (2. a 3. stol. n. l.)

Jan Filoponos (asi 490 až 570 n. l.) IMPETUS - Arabský aristotelismus

Al Ghazzálí (asi 1059 až 1128). Zabýval se adaptací aristotelismu v islámském duchu

Al Fárábí (870 až 950 n. l.) ORGANON

Ibn Síná čili Avicenna (980 až 1037) lékař, vzduchový teploměr
Tomáš Akvinský (1225 až 1274) - překonávání aristotelismu